

Dato: 18.10.24

Deres referanse: 16/00782-122

Til: Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Klage på forlenget driftskonsesjon til Nussir ASA

Undertegnede organisasjoner vil med dette påklage Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) sitt "Vedtak om utsatt frist for oppstart av drift jfr. mineralloven § 45 - Repparfjord kobberforekomst i Hammerfest (tidl. Kvalsund) kommune". Vi ber om at Direktoratet for mineralforvaltning omgjør vedtaket og avslår å gi fornyet driftskonsesjon, og dermed setter en endelig stopp for en gruveplan som i over 15 år har skapt splid i lokalsamfunnet og usikkerhet for framtida for både reindrift og fiskerinæring i området.

Mineralloven sier: "En driftskonsesjon bortfaller hvis ikke driften er satt i gang senest fem år etter at den ble gitt." Det vil si at et selskap som ikke har klart å komme i gang på fem år, normalt vil miste sine rettigheter. Selskapet har ingen krav på å få konsesjonen forlenget, og kan ikke stille erstatningskrav om staten finner å ikke innvilge forlenging. Man står derfor helt fritt til å avslutte konsesjonen. Med utgangspunkt i den harde kritikken og motstanden som dette prosjektet har møtt helt fra starten, og de nye opplysningene som har kommet fram etter hvert, bør det før man eventuelt vurderer en forlenget konsesjon, gjøres en ny gjennomgang av planer, utredninger og saksbehandling. Vi vil her påpeke noen av de sakene som må vurderes.

1. Nussir ASAs begrunnelse for utsettelse holder ikke mål

Søknaden fra Nussir ASA om forlenget driftskonsesjon er mangelfull, spesielt orienteringen om økonomisk status. Seks dager før søknaden ble sendt til DMF, ble det kunngjort at deleier i Nussir ASA har gått konkurs.¹ Dette blir det ikke opplyst om i søknaden. I tillegg mangler det en vurdering på om det er sannsynlig at gruedriften kan iverksettes i løpet av tre år. Nylig fikk et gruveselskap avslag for å åpne en gruve i Sverige ettersom selskapet ikke har klart å dokumentere at gruen vil gi en lønnsom drift.²

I vedtaket fra DMF er det vist til tre årsaker til at Nussir ASA ikke har fått den nødvendige finansiering: Restriksjoner grunnet covid19, krigen i Ukraina og allmenn prisstigning. Vi mener dette ikke er gode nok begrunnelser for at selskapet skal få en forlengelse av driftskonsesjonen sin. Årsakene Nussir ASA legger til grunn er helt allmenne trekk i samfunnsutviklingen de siste 3-4 årene, og de kan derfor ikke forklare de spesielle problemene med finansiering som Nussir ASA har hatt helt fra starten. Allerede i 2011 meldte media at Nussir-sjefen reiste verden rundt for å få investorer, men at man hadde vanskelig for å få tak i kapital.³

¹ NRK Sápmi: <https://www.nrk.no/sapmi/deleier-i-nussir-asa-konkurs-1.17014089>, 23.08.24.

² Norra Skåne: <https://www.nsk.se/2024-10-17/nej-till-att-oppna-gruva-i-stekenjokk/>, 17.10.24.

³ Finnmark Dagblad, 03.06.2011.

Vi mener at årsakene til finansieringsproblemene hos Nussir ASA kommer av at gruveprosjektet møter så stor motstand, at det å investere her vil gi investoren et dårlig rykte og at det vil kunne gå ut over annen virksomhet. I tillegg har den omtalte forsinkelsen gjort at det ikke har vært forutsigbarhet knyttet til når produksjonen kan starte og når investorene kan begynne å få noe tilbake for sine investeringer. Det har fra flere hold, bl.a. fra DMF selv⁴, vært stilt spørsmål ved om gruveprosjektet vil være lønnsomt.

Vi mener også at driftskonsesjonen er bygd på feilaktige opplysninger fra Nussir ASA. Driftskonsesjonen ble søkt og innvilget på grunnlag av opplysninger om at man hadde funnet over 70 Mt drivverdig malm med et innhold på vel 1 % Cu. Da konsultentselskapet SRK tre år senere gjennomførte en gjennomførbarhetsstudie, kom de frem til at bare 24 Mt malm er lønnsom å drive ut, og at denne har gjennomsnittlig bare 0,75 % Cu.⁵ I siste årsrapport til Direktoratet for mineralforvaltning, har Nussir ASA redusert denne reserven enda mer, og oppgir 20 Mt gjenstående drivverdig masse. I søknader om tillatelser, har Nussir ASA opplyst at prosessanlegg skal være på Øyen, der rettighetshavere nå er Wergeland-Gruppen. Både i informasjon til investorer og allmennheten, har man gitt inntrykk av at dette var i orden. Så sent som i 2024 skriver Nussir ASA i søknad om elektrokonsesjon at man har festerett på dette området.⁶ Vi klarer ikke å oppdrive dokumenter som viser at denne informasjonen stemmer.

2. Tidligere tillatelser er ikke gitt på et korrekt kunnskapsgrunnlag

I vedtaket om driftstillatelse fra 2019, blir det flere steder vist til miljøvurderinger som er gjort i forbindelse med behandling av reguleringsplan og utslippstillatelse, og at de vurderingene som blir gjort i forbindelse med søknad om driftstillatelse må avgrenses mot disse. Denne argumentasjonen om at miljøtema ikke skal “dobbelbehandles” blir gjennomgående brukt for å unnlate å ta opp og drøfte viktige miljøspørsmål i saksbehandlingen for driftstillatelse. Dette mener vi er i strid med mineralloven. 19.12.2018 ble det publisert en evaluering av mineralloven, gjennomført av et utvalg oppnevnt av NFD.⁷ Utvalget konkluderer med at det er hjemmel for å vurdere miljømessige forhold også ved behandling av driftstillatelse, og videre at loven legger opp til at det skal foretas en slik vurdering.

Når NFD i vedtaket om driftstillatelse kun viser til vurderinger gjort ved behandling av utslippssøknad og reguleringsplan, og totalt unnlater å gjøre egne undersøkelser og vurderinger, mener vi dette er et klart brudd på mineralloven. Dette er spesielt alvorlig siden det er fremkommet mye ny kunnskap etter at reguleringsplanen ble godkjent og utslippstillatelsen ble gitt. Dette er både kunnskap som viser at disse avgjørelsene ble tatt på sviktende og delvis feilaktig grunnlag, og ny kunnskap om miljøeffekter som ikke ble tatt med i disse vurderingene.

⁴ Faglig innspill fra DMF til Nussirs driftskonsesjonssøknad: «Besvarelse på anmodning om faglig innspill til søknad om driftskonsesjon for Repparfjord kobberforekomst i Kvalsund kommune», 27.02.2018.

⁵ Nussir ASA: <https://nussir.no/what-we-do/ore-reserves-and-production/>

⁶ Søknad om anleggskonsesjon, ekspropriasjon, endring av eksisterende anleggskonsesjon og fleksibel anleggskonsesjon for forsyning av Nussir og Ulveryggen gruver. Jøso 6. juni 2024.

⁷ Evaluering av mineralloven Innstilling fra et utvalg oppnevnt av Nærings- og fiskeridepartementet, professor Ernst Nordtveit m.fl. Oppdraget ble gitt 18.06.2018 og innstillinga ble levert 19.12.2018.

Havforskningsinstituttet har påpekt mangelfull strømmåling, og stilt spørsmålsteget ved hvor pålitelige forsøkene og modelleringene som har blitt gjort for å estimere sprengning av massen i Repparfjord er.⁸ De mener partikler fra deponiet kan spre seg mye lenger enn det som kommer fram i konsekvensutredningen. Vurderingene fra denne faginstitusjonen burde vært en del av kunnskapsgrunnlaget for NFDs behandling av driftstillatelsen i tillegg til selve konsekvensutredningen.

Det er anslått at omtrent 0,15 % av gruveavgangen vil bestå av nanopartikler. Det er først i senere år at man har blitt oppmerksom på skadevirkningene disse kan ha på livet i havet. Naturvernforbundet ba i 2014 om at det måtte bli gjennomført en konsekvensutredning av virkningen av nanopartikler i Repparfjord. Dette ble ikke gjennomført, og spørsmålet om mulig skade ble avvist ved behandling av utslippstillatelsen.

I tillegg var flere av konsekvensutredningene, som var grunnlag for reguleringsplanen, svært mangelfulle. Det gjelder både utredning om biologisk mangfold på land⁹, og særlig for undersøkelsene av liv og strømforhold i fjorden.¹⁰ Et eksempel er at NIVA¹¹ i utredningen *Konsekvenser for anadrom laksefisk*¹² hevder at deponiet ikke vil være noe stort problem for laksen, fordi denne hovedsakelig oppholder seg i de øverste to meterne i sjøen. Erfaring viser både at avgangen vil kunne gå opp i de øvre vannlag og at laksen går langt dypere.¹³

Spørsmålet om svevestøv fra avgangen i vannmassene i fjorden ble ikke vurdert da Kvalsund kommune behandla reguleringsplan med konsekvensutredning.¹⁴ Og det ble gjort saksbehandlingsfeil da reguleringsplanen ble påklagd, da opplysninger fra Norges Fiskarlag ikke ble sendt med videre til dem som skulle behandle klagen.¹⁵

Konsekvensutredningen om reindrift¹⁶ tok ikke opp den samla (kumulative) belastningen på de aktuelle reinbeitedistriktene. Dette kom først fram i en alternativ utredning, som Sametinget bestilte etter at det var gitt driftskonsesjon.¹⁷ I tillegg ble det i den originale utredningen ikke vurdert hvilken virkning underjordssprenginger har på rein. Dette er et område der det er gjort liten forskning, og det er ikke forsvarlig å se bort fra det.

⁸ Rapport fra eggundersøkelser i Repparfjorden og Revsbotn, april og mai 2015, Havforskningsinstituttet.

⁹ Gruvedrift: Ulveryggen og Nussir, Kvalsund kommune, Finnmark. Konsekvenser for Landskap, Friluftsliv, Biologisk mangfold på land og i ferskvann. Sweco 2011. Undersøkelsen er gjort på for lite område, omfatter bare noen grupper av arter og er gjort på få dager uten å få fram årstidsvariasjoner.

¹⁰ Vi viser her bl.a. til Havforskningsinstituttets påvisning av metodefeil og faktafeil i undersøkingene til Akvaplan.

¹¹ Norsk institutt for vannforskning

¹² NIVA: Konsekvenser for anadrom laksefisk. Rapport 6176-2011.

¹³ Erfaringer fra lokalbefolkning og fiskere.

¹⁴ Muntlig opplysning fra daværende teknisk sjef i Kvalsund kommune. 2023.

¹⁵ Innvendinger fra Norges Fiskarlag ble ikke sendt videre fra Kvalsund kommune til Fylkesmannen og Departementet.

¹⁶ NORUT: Konsekvensutredning om reindrift. 2011.

¹⁷ Protect Sápmi: Analyse av virkningen for reindriften ved planlagt gruvedrift i Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune. 2020.

Vannforvaltningsmyndighetene har hevdet at vannforekomsten Repparfjorden indre nå har god vannkvalitet¹⁸, uten at man kan bevise at denne har tatt seg opp etter tidligere dumping. Det har ikke vært mulig å finne ut hva denne vurderingen bygger på.

3. Det har kommet ny kunnskap som gir grunnlag for ny vurdering

Det viktigste grunnlaget for Nussir ASAs driftskonsesjon var planprogram og reguleringsplan med konsekvensutredning, skrevet i 2009-2011. Siden har det kommet fram at mye informasjon enten var tilgjengelig, men ikke ble brukt, eller ikke var kjent på det tidspunktet da de forskjellige søknadene ble behandlet.

Repparfjordens betydning som gytefelt er omdiskutert. Først etter at utslippstillatelsen var gitt, har Havforskningsinstituttet fullført gyteundersøkelser. Disse viser at torskens gyting foregår i deponiområdet.¹⁹ I tillegg har det blitt mer oppmerksomhet om at kysttorsken nå er en trua art. Det har de siste årene blitt arbeidet for å utvikle produkter av gruveavgang, og i 2024 ble det satt i drift en prøvefabrikk for sement fra gruveavgang. Kunnskap om dette kunne gjort dette til et reelt alternativ til deponering på land og hav.²⁰ Dommen i saken om vindkraft på Fosen viser at inngrep i reinbeiteområder kan være brudd på menneskerettigheter. Dette er ikke utredet før vedtak ble gjort, og mulige menneskerettsbrudd i Nussir-saken er først nevnt i utredninger i ettertid.

Konklusjon

Vi mener at DMF i sin vurdering ikke har tatt utgangspunkt i de reelle årsakene til utsettelsen av prosjektet. Det er flere mangler i kunnskapsgrunnlaget for tidligere gitte tillatelser, som reguleringsplanen og den originale driftskonsesjonen. I tillegg har det kommet ny kunnskap de siste årene som vi mener også må legges til grunn ved en eventuell forlengelse av Nussir ASA sin driftskonsesjon. Vi mener derfor at dette gruveprosjektet ikke kan få innvilget noen forlenget frist, og ber Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard om at Nussir ASA ikke får en ny forlenget driftskonsesjon.

Vennlig hilsen

Truls Gulowsen

Norges Naturvernforbund

Kjell M. Derås

Naturvernforbundet i Finnmark

Gytis Blazevicius

Natur og Ungdom

¹⁸ Informasjon om Repparfjorden indre på Vann-nett, Miljødirektoratet: <https://vann-nett-klient.miljodirektoratet.no/waterbodies/0421010500-2-C/factsheet/summary>

¹⁹ Rapport fra eggundersøkelser i Repparfjorden og Revsbotn, april 2019, Havforskningsinstituttet. <https://www.hi.no/hi/nettrapporter/rapport-fra-havforskningen-2020-14>

²⁰ Betong Norge: <https://www.betong.no/nyheter/2024/cemonite/>